

Asia: VN/26814/2024

Koulutustarpeen ennakointimalli

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset huomiot työryhmän esityksestä

Tehtävänanto työryhmälle oli sangen laaja. Opetus- ja kulttuuriministeriön alainen ennakointityö on mielestämme kaivannut uudistamista ja esitetty malli muuttaisikin koulutustarpeen ennakointia merkittäväällä tavalla. Ennakointimallin lähtökohdat ovat perusteltuja. Erityisen hyvänä uudistuksena pidämme sitä, että jatkossa ennakkoinnin perustana toimisi laajasti tilastoaineistoihin ja muuhun työmarkkinatietoon perustuva mallinnus, jota sitten voidaan tarvittaessa päätöksentekoprosessissa korjata tai täydentää, mikäli muuta tietoa tulevasta kehityksestä on saatavilla. Tämän lisäksi mallin ja mallinnuksen avoimuus on hyvä valinta, josta on tärkeä pitää kiinni jatkossakin, jotta tehdyt mallinnukset ovat eri osapuolten tarkasteltavissa ja tarvittaessa alttiina kritiikille.

Työryhmän esitys ei ota kantaa siihen, mitä ennakointimallin ja ennakointituloksen jälkeen tapahtuu. Olisi hyvin olennaista tietää, mitä ennakkoinnista saadulla tiedolla tehdään. Miten eri yhteiskunnallisia toimijoita on tarkoitus jatkossa kuulla ennakointituloksesta, ennen kuin esimerkiksi päätöksiä eri alojen koulutusmääristä tehdään? On tärkeää tehdä tästä vaiheesta saavutettava eri tahoille, jotta ennakointituloksen pohjalta voidaan käydä valistunutta keskustelua päätöksenteon tueksi.

Lausunnonantajan näkemykset koskien koulutustarpeen ennakkoinnin periaatteita

Koulutustarpeen ennakkoinnin periaatteet on laadittu hyvin ja perustellusti. Oleelliset lähtökohdat koulutustarpeen arvioinnille on tunnistettu ja jo olemassa olevan tutkitun tiedon hyödyntäminen on mielekäs perusta ennakointityölle. Verrattuna aiempaan ennakointityöhön esitetty laskennallinen malli ennakkoinnin pohjana on oivallinen valinta. Vaikka mallinnus on väistämättä yksinkertaistus eikä kaikkia eri elementtejä voi sen kautta huomioida, on kyse silti merkittävästä parannuksesta siihen, miten ennakointia aiemmin tehtiin. Aiemman ennakointifoorumin työskentelyn keskeisiä ongelmakohtia oli hajanaisuus ja selkeän, tilastoperustaisen lähtökohdan puute. Uudessa mallissa päätöksentekoprosessissa ja sidosryhmien mahdollisessa kuulemisessa ennakointimääriä voidaan korjata tai täydentää.

Esityksessä todetaan, että valmisteltu malli pyrkii ensisijaisesti vastaamaan kysymykseen siitä, miten koulutustarjonnan tulisi jakautua lähitulevaisuudessa, jotta työvoiman koulutusrakenne kehittyä korkeata työllisyyttä ja tuottavuutta tukevalla tavalla. Tämä on selkeä ja kannatettava tavoite.

Lausunnonantajan näkemykset koskien koulutustarpeen ennakointimallin toteutusta

Koulutetun työvoiman maahanmuuton jättäminen ulos mallista on ymmärrettävää, varsinkin kun poliittisilla päätöksillä voidaan maahanmuuttoon vaikuttaa hyvin eri reittejä kuin koulutuspolitiikassa muuten. Maahanmuuton simuloiminen voisi vääristää mallia. Kun lopulta arvioidaan tarvittavia koulutusmääriä, tulee koulutetun työvoiman maahanmuutto eri aloille kuitenkin jotenkin huomioida osana päätöksentekoa.

Valinta keskittyä koulutuksen aloittajiin valmistuneiden sijaan on hyvä poliittisen ohjauksen kannalta, sillä keinot läpäisyasteen parantamiseksi ovat monimutkaisempia kuin aloitusmäärien tarkastelu. Tästä huolimatta erilaiset toimet läpäisyasteen parantamiseksi eivät saa jäädä unohduksiin, kun

koulutusmäärien kokonaisuutta koulutuspoliittisessa päätöksenteossa käsitellään.

Mahdolliset täydentävät moduulit ja ennakointitulokseen tehtävät korjaukset jäävät esityksessä vielä avoimiksi. Tällaisille tarkasteluille on todennäköisesti alakohtaisesti tarvetta.

Ennakointimalli ei ota kantaa siihen, miten ennakointituloksen jälkeinen päätöksentekoprosessi etenee. Tässä prosessissa on tärkeää kuulla eri tahoja laajasti ja ottaa huomioon alakohtaisia ja alueellisia tarpeita silloin, kun ne ovat ennakointituloksen huomioiden perusteltuja.

Ennakointimalli on laadittu päivitettäväksi vuosittain. Tämä on hyvä linja, sillä päätöksiä esimerkiksi koulutuksen aloituspaikoista on tehty viime vuosikymmenellä epäsäännöllisin väliajoin, jolloin ajantasaisen tiedon saatavuuden merkitys kasvaa.

Lausunnonantajan näkemykset koskien työryhmäraportin mukaisen perusskenaarion ennakointitulosta

Ennakointitulos on linjassa käynnissä olevan kehityksen kanssa ja heijastelee poliittista tavoitetta korkeakoulutettujen määrän nostamisesta väestötasolla. Tulos ei sellaisenaan ainakaan korkeakoulutettujen osalta pääse riittävälle tarkkuustasolle lopullisten mahdollisten koulutuspaikkamuutosten päättämisen kannalta, mutta hyvän kokonaiskuvan tarpeesta se antaa päätöksenteon tueksi.

Riitakorpi Aaro

